

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

SOTE ja kolmas sektori

Jouko Karjalainen 16.4.2016

Lähtökohtia

- Erot eri väestöryhmien terveydessä ja hyvinvoinnissa ovat mittavia.
- Terveysthuoltojärjestelmämme on yksi OECD-maiden epätasa-arvoisimmista.
- Kuntakohtaiset erot sosiaalipalveluissa suuria (esim. lastensuojelu).
- Näin ei voi jatkua. (Eeva Nykänen, THL 12.4.2014)

Hallituksen sote-linjaukset 5.4.2016

- Perustetaan 18 itsehallintoaluetta (maakuntaa), joille annetaan järjestämisvastuu sosiaali- ja terveystalvveluista.
- Maakuntavaltuusto valitaan vaaleilla (2018). Maakunta saa tietyin poikkeuksin itse päättää toimielinrakenteestaan. (lautakunnat?)
- Maakuntien toiminnan rahoituksesta vastaa valtio. Selvitetään maakuntien verotusoikeutta.
- Maakuntien rahoitusta ei kohdenneta sektoreittain.
- ..

Hallituksen linjaukset 5.4.2016

- Perustetaan 5 yhteistyöaluetta, jotka vastaavat maakuntien yhteistyön ja työnjaon koordinoinnista alueella.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon 24/7 päivystys keskitetään 12 maakunnalle.
- Tietyt erityistason palvelut keskitetään 5 maakunnalle, joissa on yliopistollinen sairaala.

Hallitus 5.4.2016

- Maakuntien pitää erottaa palvelujen järjestäminen ja tuottaminen.
- valmistellaan ”valinnanvapausjärjestelmä”, joka koskee peruspalveluja ja soveltuvin osin erikoissairaanhoidon palveluja/erityispalveluja.
- Yhtiöittämisvelvoite.
  - riippuu valinnanvapauden laajuudesta.
  - Peruspalvelut ja jotain muuta?

Sosiaalipalvelut?

- Tavoitteeksi asetettu sote-integraation turvaaminen, mutta epäselvää, mitä se tarkoittaa valmisteltavassa rakenteessa ja miten se turvataan monituottajamallissa.
  - perustason palvelut vs. erikoissairaanhoidon palvelut/erityispalvelut (yhtiöittämisvelvoite)
  - valinnanvapauden piiriin kuuluvat vs. sen ulkopuolelle jäävät perustason palvelut (yhtiöittämisvelvoite?)
  - maakuntien järjestämät palvelut vs. kuntien järjestämät palvelut (järjestämisvastuun jakautuminen)

- mitkä sosiaalipalvelut kuuluvat valinnanvapauden – ja yhtiöittämisvelvoitteen – piiriin, mitkä eivät.
- Mitä ”julkisen vallan käyttöä” sisältävät tehtävät järjestetään yhtiöittämisvelvoitteen piiriin kuuluvissa palveluissa – vai muodostaako rajaamiskriteerin?
  - » Eeva Nykänen 12.4.2016

Miten käy sosiaalipalvelujen?

- erityistä huomiota sosiaalipalvelujen aseman vahvistamiseen!
- Nyt enemmän kysymyksiä kuin vastauksia.
- Aikataulun tiukkuus ongelma...
  - » Eeva Nykänen 12.4.2016

Järjestökuulemiskysymyksiä (11.2.2016):

- Miten hallituksen linjaukset vaikuttavat **eri asiakas- ja potilasryhmien asemaan – etenkin edustamanne ryhmän tai palvelun?**
- **Parantaako** hallituksen linjausten toteutuminen **laadukkaiden palvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja saavutettavuutta?**
Mitkä asiat **edistävät** tai **estävät** tämän tavoitteen saavuttamista?
- Miten hyvin hallituksen linjaukset **tukevat integraatiotavoitteen toteutumista?**
Mitkä asiat **edistävät integraatiota** (vertikaalinen, horisontaalinen)?
Millaisia **esteitä** näette integraation toteutumiselle?

Kuulemistilaisuudessa läsnä olleet:

Päihdehuollon valtakunnallinen yhteistyöryhmä Päivyt

- Ville Liimatainen (toiminnanjohtaja)

Vammaisfoorumi ry

- Kalle Könkkölä (toiminnanjohtaja)

Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö – TVY ry

- Jukka Haapakoski (puheenjohtaja)

Suomen Nuorisotyö - Allianssi ry

- Heli Markkula (asiantuntija)

Suomen Mielenterveysseura

- Outi Ruishalme
(Kriisikeskustoimintojen johtaja)

Omaishoitajat ja läheiset –liitto ry

- Marja Tuomi (toiminnanjohtaja)

Monikulttuurijärjestöjen yhteistyöverkosto, Moniheli ry

- Riitta Salin (toiminnanjohtaja)

Suomen sosiaali ja terveys ry, SOSTE ry

- Päivi Opari (erityisasiantuntija)

Koulutetut Kokemusasiantuntijat ry, KokoA ry

- Yrjö Kumpula (koulutettu kokemusasiantuntija)

Vanhustyön keskusliitto, Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry,

Svenska Pensionärsförbundet

- Ole Norrback (puheenjohtaja)

Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry

- Tarja Pajunen (sosiaalipoliittinen asiantuntija)

Yhteenveto järjestökuulemisesta:

- Muutos on omiaan **edistämään yhdenvertaisuutta** siten, että palvelujen saatavuus ja taso ei vaihtele alueittain.
- **Mille tasolle** yhdenvertaiset palvelut asettuvat? (Nykyjärjestelmässä kuntien väliset erot ovat huomattavia.)
- Keskittäminen / lähipalvelut: hyvä, että **osaaminen (johtaminen, hankinta, kehittäminen, laadun ja vaikuttavuuden määrittäminen ja seurantakriteerien asettaminen)**.
- Elämää lähellä olevat palvelut vastaisuudessaakin ihmisten lähellä.
Usein käytettäviä palveluja ei pidä keskittää.
Kertaluontoisten palvelujen keskittäminen ei ongelma.

- **Matalan kynnyksen palvelujen** (esim. anonyymien palvelujen) turvaaminen on tärkeää yksilöiden näkökulmasta. Heikentäminen saattaa johtaa sote-kustannusten kasvuun, kun ongelmat kasvavat ja pitkittyvät ja siirtyvät sote-palveluissa ratkaistaviksi.
- **Rajapinnat:**
Maakunnat/kunnat/valtio/kolmas sektori → työttömien palvelut ja mm. päihde- ja mielenterveyspalvelut eri kokonaisuuksien rajapinnoilla.
- **Järjestöjen rooli:**
  - **Vapaaehtoistyön rahoituspohjan turvaaminen**
  - **Järjestöjen edunvalvontatoiminnan uudelleensuuntaaminen** maakuntatasolle ja **organisoituminen.**
  - **Järjestötuottajat markkinoilla** – toiminnan fokuksen muuttuminen (ei enää vain omat jäsenet), **päättäminen markkinoilla** yhteisessä yksityisiin

- **Digitalisaation uhat ja mahdollisuudet:**
Monien asiakas- ja potilasryhmien näkökulmasta **myönteinen seikka**. Kaikki eivät kuitenkaan pysy siinä mukana ja tämä pitää ottaa huomioon (syrjäytymisvaarassa olevat nuoret, maahanmuuttajat, vammaiset ja iäkkäät)
- **Vaikuttaminen:** demokratiaoikeudet maakunnan jäsenenä – kehittykö maakuntaidentiteetti? Toteutuuko maakuntademokratia, muodostuuko siitä aito kansanvaltaisuuden väylä siten, että ihmiset kokevat sen omakseen? Miten muu kansalaisvaikuttaminen asettuu ja toimii maakunnan rakenteissa? Miten kokemusasiantuntijuutta saadaan mukaan rakenteeseen?
- **Valinnanvapaus** – vielä ei tiedetä mitä pitää sisällään, mutta edellyttäneehä tehokasta palveluohjaamista ja tietoa, joka on saavutettavaa (maahanmuuttajat, syrjäytymisvaarassa olevat, vammaiset jne.).

Poimintoja järjestökuulemisesta (11.2.2016 THL)

- Ihmisten epätasa-arvoista asemaa parannettava, mm. asiakasmaksut, omaishoidontuki, hoidon saatavuus
- Pelkona palvelujen keskittämisen ja palveluverkon karsimisen vaikutukset-> liikkuvat palvelut
- vahva valtionohjaus tarpeen
- Riittävästi resursoitua palveluohjausta
- Hyvinvointi syntyy sote-palveluiden ulkopuolella
- Kansalaisyhteiskunnan voimavarat otettava käyttöön

Poimintoja järjestökuulemisesta (11.2.2016 THL)

- Palveluja kehitettävä asiakkaita kuullen, myös järjestöillä tärkeä rooli-> järjestämislakiin selkeää velvoittava kirjaus (ei ”mahdollisuuksien mukaan”)
- Mietittävä dokumentointi, hyödyntäminen, palaute Järjestöjen ja julkisten toimijoiden kumppanuus kuulemisessa ja kehittämistyössä
- Tavoite integraatiosta on tärkeä, kannustaa kustannusvaikuttavuuteen, parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua -> keskeistä erityisesti paljon palveluja käyttävien kohdalla -> kaikissa palveluissa integraatio ei ole tarpeellista

Poimintoja järjestökuulemisesta (11.2.2016 THL)

- Miten järjestölähtöinen apu ja tuki sijoittuu sote-palvelujärjestelmässä: kuntaan ehkäisevään työhön vai itsehallintoalueille?
- Järjestölähtöinen RAY-kelpoinen toiminta ei voi kilpailla myytävien palveluiden kanssa.
- Olisiko eettisesti oikein kaupallistaa ja myydä toimintaa, jonka tärkeänä osana on vapaaehtoisten rekrytointi, kouluttaminen ja toimiminen tukijoina?
- Mitkä ovat järjestölähtöisen ehkäisevän työn rahoitussmahdollisuudet sote-uudistuksen jälkeen

Poimintoja järjestökuulemisesta (11.2.2016 THL)

- Maakuntien nykyiset tehtävät valmentaneet ennemminkin elinkeino- ja
- ympäristöpolitiikkaan. Yhteistyöryhmissä olematon/vähäinen sosiaalialan järjestöjen edustus
- Jääkö työllisyyspolitiikka ristiriitaiseen välimaastoon?
- Hukkuuko sosiaalipolitiikka kattorakenteisiin
- Maakunnallinen hallinto – keskittyisi liikaa kasvukeskuksiin?
- Lakimuutos valtava – syntyykö väliinputoamisia?
- Maakunnalliset toimipisteet?

Poimintoja järjestökuulemisesta (11.2.2016 THL)

- Omaishoito ei edelleenkään ole Kunnille eikä jatkossa maakunnille velvoittava, vaan ne voivat itse määrittää palveluiden laadun ja saatavuuden. Riskinä on, että tähän ei tule selkeitä muutoksia ja alueelliset erot säilyvät edelleen
- Uudet sote-alueet tarjoavat hyvän mahdollisuuden omaishoidon tuen myöntämisen perusteiden ja palkkiotasojen yhtenäistämiseksi.

Poimintoja järjestökuulemisesta (11.2.2016 THL)

- Kun palvelut keskittyvät, on todennäköistä, että vapaaehtoistyön tarve lisääntyy. Ihmiset tarvitsevat apua palveluiden etsimiseen, verkossa asioimiseen, saattoapua, koulutettujen terveysneuvontaa ja ensiapua antavien vapaaehtoisten tukea yms.

